

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 215/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen luopuvan maatalousyrittäjän tukemisesta sukupolvenvaihdosten yhteydessä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Hilikka Kempin /kesk ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 215/2022 vp:

Ollaanko maatilojen sukupolvenvaihdosten vauhdittamiseksi ja molempien osapuolten toimeentulon mahdollistamiseksi luomassa uutta välinettä,

millä aikataululla tilojen sukupolvenvaihdoksia tukeva väline saadaan käyttöön ja

voisiko valmennuskorvauksen kaltainen malli olla toimiva tapa puuttua sukupolvenvaihdosten viivästymiseen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Rakennekehityksen myötä maatilojen kokonaismäärä vähenee, voimakkainta väheneminen on kuitenkin kotieläintuotannossa. Samaan aikaan tilojen keskikoko kasvaa ja jatkavat tilat laajentavat tuotantoaan, pelloja ei juuri poistu tuotannosta eikä tuotannon määrä ole merkittävästi vähenenyt. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna viljelijöiden keski-ikä on keskimääräistä korkeampi kasvinviljelytiloilla. Vastaavasti keskimääräistä matalampi viljelijöiden keski-ikä on kotieläintuotannossa. Voimakkainta yli 65-vuotiaiden viljelijöiden suhteellisen osuuden nousu on ollut vuodesta 2014 alkaen, jolloin maatalouden tukijärjestelmien yläikäraja poistui.

Tilanpidon aloittamispäätökseen vaikuttaa vahvasti tilan nykytila ja kehittämisen edellytykset. Jos maatalousala halutaan nuorten viljelijöiden silmissä houkuttelevaksi, alalla ja yksittäisillä tiloilla on oltava kannattavan toiminnan edellytykset. Myös ammatin yleinen arvostus ja alan tulevaisuuden näkymät vaikuttavat nuorten valintoihin. Maaseudun vetovoima, tilan ulkopuoliset työmahdollisuudet, koulut ja harrastusmahdollisuudet vaikuttavat osaltaan jatkamispäätökseen.

Tilanpidon aloittamisen tukemiseen on käytössä useita välineitä, kuten jatkajalle myönnettävä aloitustuki, nuoren viljelijän tuki, varainsiirtoverovapaus sekä esimerkiksi koulutus- ja neuvontapalvelut. Vuoden 2018 loppuun saakka käytössä oli myös varhaiseläketyyppinen luopumistukijärjestelmä, joka kuitenkin loppui EU-säädösten muutosten myötä. Vuosina 2016-2021 nuoren

viljelijän aloitustuki myönnettiin yhteensä 1881 tilalle. Samalla aikavälillä uusia maatalousyrittäjien eläkevakuutuksia alkoi noin 11 500 kappaletta, mistä voidaan päätellä, että sukupolvenvaihdoksia tehdään runsaasti myös aloitustukijärjestelmän ulkopuolella.

Tulevalle EU-rahoituskaudelle on esitetty jatkettavaksi sekä aloitustukea, että nuoren viljelijän täydentävää tulotukea. Lisäksi pohjoisen tuen alueella maksettaisiin edelleen kansallista nuorten viljelijöiden tukea. Myös varainsiirtoverovapaus on edelleen käytössä. Hankkeiden ja neuvonnan kautta voidaan edelleen tukea nuoria tilanpidon aloittamisessa. Tulevalle rahoituskaudelle sekä tilanpidon aloitustukea, että nuoren viljelijän täydentävää tulotukea ollaan vahvistamassa.

Jatkossa aloitustuki koostuisi avustuksesta, lainan korkotuesta, valtiontakauksesta sekä varainsiirtoverovapaudesta, joista valtiontakaus olisi kokonaan uusi tukielementti. Valtiontakauksen avulla pyritään mahdollistamaan rahoituksen saantia tilanteissa, joissa tilan omat vakuudet eivät välttämättä mahdollistasi riittävän rahoituksen saantia etenkin suuremmilla, investoineilla tiloilla ja perheen ulkopuolisissa tilakaupoissa. Lisäksi aloitustuen avustusosaa on esitetty korotettavaksi nykyisestä tasosta. Korotusesityksen lähtökohtana on ollut se, että tämä olisi joustava ja yksinkertainen tapa osoittaa rahoitusta käytettäväksi tilan kehittämiseen tarpeen mukaan. Cap-suunnitelma on valmisteltu yhdessä sidosryhmien kanssa ja valmistelussa on todettu, että aloitustuen korottaminen on tilanpitoa jatkavien näkökulmasta yksinkertainen ja tasapuolinen ratkaisu. Korotettu avustus mahdollistaisi tuen käytön esimerkiksi tilanpidosta luopuvan työpanoksen ostamiseen, muun yhteistyöavun hankintaan tai mentorointipalveluihin. Aloitustuen määrä ja tukiehdot ovat tuen saajalle samat sukulaissuhteesta riippumatta.

Nuoren viljelijän täydentävää tulotukea on tarkoitus maksaa vuodesta 2023 alkaen kokonaistalalla hieman aiempaa enemmän. Lisäys mahdollistaa tuen maksun tiloille aiemmalla tukitasolla enintään 150 hehtaariin tilaa kohti, kun aiemmin tukea oli mahdollista maksaa enintään 90 hehtaarin perusteella tilaa kohti. Muutos tukee aloittajia erityisesti hieman keskimääräistä suuremmilla, usein päätoimisilla tiloilla. Tuen saannin ehtoihin lisätään vuodesta 2023 alkaen myös edellytys koulutuksesta tilanpitoa varten, joka vahvistaa osaamisen kehittämistä. Pohjoisen tuen alueella kansallisesti rahoitettua nuorten viljelijöiden tukea on mahdollista jatkaa nykytasolla.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 77 artiklan 6. kohta mahdollistaisi tilatasolla tehtävään sukupolvenvaihdokseen liittyvään yhteistyöhön kannustamisen myös uuden, erillisen tukivälineen avulla. Tukea voitaisiin kuitenkin myöntää ainoastaan viljelijöille, jotka ovat saavuttaneet asianomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti määrittämän eläkeiän tai jotka saavuttavat tämän iän toimen loppuun mennessä. Rajausta mahdollistaisi siis kyseinen tuen käytön vasta hyvin lähellä eläkeikää, eikä se siten itsessään merkittävästi aikaistaisi luopumismahdollisuutta. Lisäksi Suomessa lähellä vanhuuseläkeikää on jo kansallisina eläkejärjestelminä käytössä osittainen varhennettu vanhuuseläke sekä työuraeläke. Osittainen varhennettu vanhuuseläke on ollut melko suosittu viljelijöiden keskuudessa.

Omana, erillisenä tukijärjestelmänä luopumista tukeva yhteistyötoimenpide olisi kokonaan uusi toimeenpantava tukijärjestelmä, joka vaatisi oman lainsäädännön, resurssit järjestelmän toimeenpanoon tietojärjestelmineen sekä seurantaan. Luopumistuen vielä ollessa käytössä luopumistukea myönnettiin hieman alle yksi myönnettyä aloitustukea kohden, luopumistuen määrän ollessa noin 1000 euroa kuukaudessa tuensaajaa kohti. Jos yhteistyötoimenpiteen tavoitteena olisi luopujien toimeentulon turvaaminen kahdeksi vuodeksi ja lähtökohtana luopumistuen tasoinen korvaus, voidaan vuotuiseksi tukimenekiksi arvioida noin 7,2 miljoonaa euroa. Tulevan rahoituskauden nuoren viljelijän aloitustukeen esitetty rahoitus koko rahoituskaudella on yhteensä 53 miljoonaa euroa. Yhteistyötoimenpiteen rahoitus veisi näin ollen valtaosan tästä rahoituksesta. Kertakorvauksena maksettavan tuen verotus yhdistettynä tuensaajan muuhun verotuksen veisi myös osan tuesta saatavasta hyödyistä. Cap-suunnitelman mukainen malli tukisi siis parhaiten aktiivista ruuantuotantoa ja nuorten viljelijöiden asemaa sekä tilojen kehittämismahdollisuuksien turvaamista.

Helsingissä 16.5.2022

Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen

VN/13012/2022-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: